

Nr 322.

Av herr Ewerlöf m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om begränsning av rätten till fri avskrivning å maskiner och andra inventarier vid 1955 års inkomsttaxering, m. m.

I proposition nr 17 till årets riksdag har Kungl. Maj:t framlagt förslag till förordning om begränsning av rätten till fri avskrivning å maskiner och andra inventarier vid 1955 års inkomsttaxering, m. m.

Det kan finnas skäl att först upptaga vissa speciella, mera skattemässiga omständigheter, som anförts i propositionen, till granskning för att där- efter något belysa de avgörande skälen för den föreslagna avskrivningsbe- gränsningen — de konjunkturpolitiska hänsynen.

I sin motivering för förslaget har föredragande departementschefen sökt gendriva de vägande erinringar mot den föreslagna förlängningen av ifrå- gavarande tillfälliga bestämmelser, som framställts av ledamöterna i före- tagsbeskattningskommittén herrar Gustafson och Wehtje samt i ett flertal remissyttranden.

Departementschefen söker till en början bemöta den från flera håll gjor- da invändningen, att en fortsatt begränsning av den fria avskrivningsrät- ten och av rätten till avdrag för avsättningar till stiftelser och fonder skulle strida mot tidigare utfästelser från statsmakternas sida. Sveriges industri- förbund med flera näringsorganisationer har ju i sina remissyttranden erinrat om att den i kommunalskattelagen stadgade rätten till skattefria avskrivningar och avsättningar var en uttrycklig förutsättning för de år 1947 beslutade skärpningarna i företagsbeskattningen. En lagstiftning om begränsningar i denna rätt, genomförd med bibehållande av nuvarande tyngande företagsbeskattning, kunde därför icke uppfattas som något annat än ett direkt åsidosättande av en av grundförutsättningarna för 1947 års beslut om företagsbeskattningen och måste ur de skattskyldigas synpunkt framstå som en utan vederbörlig utredning genomförd skatteskärpning.

Bemötandet av dessa avgörande synpunkter på problemet tar i proposi- tionen formen av en uppmaning att taga del av vad i sin helhet förekom- mit i ett ärende och att icke ur sitt sammanhang utbryta särskilda me- ningar och satser. Ingen lär vilja förneka angelägenheten av att en sådan regel tillämpas i allt meningsutbyte. Just ur denna synpunkt är det väsent- ligt att påpeka att de bland annat från näringsorganisationernas sida fram- förda påminnelserna om vad som inträffade 1947 icke föranleda föredra- ganden att i propositionen nr 17: 1954 anföra några egentliga synpunkter i sak. Likväl måste det anses vara de givna utfästelserna, som i detta sam-

manhang böra tillerkännas den största betydelsen. Det är givetvis också mot bakgrunden av dessa, som de uttalanden i 1952 års proposition och utskottsbetänkande som finansministern nu söker analysera böra ses.

I 1952 års proposition förklaras de föreslagna skatteskärpande bestämmelserna vara »avsedda att gälla under samma tid som bestämmelserna om investeringsavgift och varulagervärdering». Bevillningsutskottet underströk, att det här gällde »bestämmelser av rent tillfällig karaktär». Föredragande departementschefen hävdar nu, att dessa uttalanden, som uppenbarligen måste vara tillkomna i anledning av statsmakternas utfästelser från år 1947, allenast skulle innebära »ett konstaterande av att begränsningen i avskrivningsrätten vid nämnda tillfälle föreslogs skola gälla för beskattningsåren 1952 och 1953». Om det uttryckligen vid framläggande av förslag till en skatteskärpande bestämmelse förklaras, att skärpningen i fråga är avsedd att gälla under samma tid som en annan extraordinär och likaledes av konjunkturpolitiska skäl betingad pålaga — bestämmelserna om investeringsavgift — alltså under vissa preciserade beskattningsår, och det uppenbarligen är fråga om att på detta sätt markera, att avsikten inte är att rygga en tidigare utfästelse, bör det väl inte rimligen sedermera kunna göras gällande, att man rätteligen avsett att skatteskärpningen eventuellt skulle bli bestående även under därpå följande år.

Såsom ett skäl för den föreslagna förlängningen av dessa bestämmelser har anförts, att företagsbeskattningskommitténs utredningsarbete enligt uppgift skulle komma att resultera i »striktare» avskrivningsregler i den permanenta lagstiftningen. Om då helt fri avskrivningsrätt skulle gälla under år 1954 förmenas detta medföra ett i och för sig knappast önskvärt alternerande mellan helt olikartade avskrivningsmetoder. Departementschefen uttrycker saken så, att om kommittén skulle stanna inför en lösning med skärpta avskrivningsbestämmelser och denna 1955 skulle godtagas av statsmakterna, måste det uppenbarligen utgöra en olägenhet som lätt kan leda till snedvridningar, därest man — efter det begränsningar i avskrivningsrätten gällt i två års tid — skulle under ett år, 1954, medge fria avskrivningar. Då i anledning härav invänts, bl. a. av kammarrätten, att en diskontinuitet likväl ofrånkomligen skulle uppkomma, därest kommittén icke stannade vid att föreslå permanenta avskrivningsregler med just den utformning, som de provisoriska bestämmelse erhållit, avvisas denna invändning av finansministern därmed att den »icke innefattar något hållbart uttalande rörande det reella läget». »Av egentligt intresse i nu förevarande hänseende är icke reglernas utformning utan fastmera deras innebörd och verkningar.» Det citerade yttrandet är dunkelt. Det är väl »reglernas utformning», som blir bestämmande för deras »innebörd och verkningar». Och dessa verkningar måste beaktas ur åtskilliga synpunkter, icke minst angelägenheten av att deklara- och taxeringsförfarandet blir enkelt och praktikabelt. Om de provisoriska reglerna skulle utbytas mot permanenta bestämmelser, innebärande exempelvis rätt till avskrivning med annan procentsats än 20 eller en sådan omläggning av avskrivningsförfarandet, att

avskrivningarna skola beräknas på bokförda värdet i stället för på anskaffningskostnaden, skulle tillämpningen av fri avskrivning året närmast före ikraftträdandet av de nya bestämmelserna säkerligen underlätta övergången. Att däremot övergå från ett bundet avskrivningssystem till ett annat sådant måste befaras medföra komplicerade och svårkontrollerade redovisningar.

I propositionen görs vidare gällande, att därest den omläggning, företagsbeskattningskommittén kan komma att föreslå, skulle genomföras av 1955 års riksdag, de nya bestämmelserna skulle kunna tillämpas redan vid taxeringen 1956, således i fråga om inkomst förvärvad under 1955. Någon ytterligare förlängning av i detta avseende gällande »tillfälliga» bestämmelser skulle således icke vara erforderlig. Departementschefen anför såsom motivering för sin ståndpunkt: »Läget är icke annorlunda än det som förelåg, då för beskattningsåret 1952 begränsning i avskrivningsrätten genomfördes genom beslut vid samma års riksdag, eller som uppkommer, därest innevarande års riksdag fattar beslut om begränsning i avskrivningsrätten vid 1955 års taxering. Det kan t. o. m. sägas, att sedan källskattereglerna ändrats därefter att B-skattebetalare regelmässigt debiteras preliminär skatt till belopp motsvarande senast påförda slutliga skatt, i följd varav preliminärskatten för år 1955 kommer att uträknas på grundval av skatten för ett år då begränsning i avskrivningsrätten rått, hänsyn till källskatteuppbörden i varje fall icke — som i det av Industriförbundet m. fl. åberopade yttrandet göres gällande — talar mot att eventuella nya, av 1955 års riksdag beslutade permanenta regler blir tillämpliga redan vid 1956 års taxering.»

Sedd mot bakgrunden av de direktiv, företagsbeskattningskommittén erhållit, är denna motivering ganska anmärkningsvärd. Enligt dessa direktiv skall kommittén överväga, förutom avskrivningen å maskiner och inventarier, avseende jämväl frågan om underlaget för avskrivningsrätten — anskaffningsvärdet eller återanskaffningsvärdet — huruvida vid sidan av eller i stället för inkomstskatten bör införas en utgiftsskatt, tillfällig eller permanent, samt frågorna rörande ändrade bestämmelser för varulagervärderingen, avsättning till pensions- och andra personalstiftelser, investeringsfonder m. m. eller således hela det vidlyftiga komplexet av de med företagsbeskattningen sammanhängande problemen. I proposition nr 17 utformar emellertid den departementschef som givit dessa direktiv sin ståndpunkt med den utgångspunkten, att kommitténs arbete allenast skulle resultera i förslag om nya regler rörande avskrivning å maskiner och inventarier. Självfallet kan dock bristande överensstämmelse mellan B-skatt och slutlig skatt uppstå även av den anledningen, att grunderna för företagsbeskattningen i andra avseenden ändras. I andra sammanhang har från statsmakternas sida understrukits angelägenheten av att den preliminära skatten så nära som möjligt ansluter sig till den slutliga, och vittgående åtgärder för tillgodoseende av detta syfte ha vidtagits. Men i huru många fall kommer en preliminär skatt, debiterad å en enligt nu gällande bestämmelser beräknad inkomst, att ens tillnärmelsevis överensstämma med en slutlig skatt, debiterad

å inkomst, som beräknas efter måhända helt andra grunder i de väsentliga avseenden, kommittén har att ompröva, och som till äventyrs helt eller delvis utbytes mot en skatt å utgifterna?

Det är emellertid ingalunda enbart ur uppbördssynpunkt, som en övergång till nya och måhända väsentligt ändrade beskattningsregler redan fr. o. m. ingången av beskattningsåret 1955 är ägnad väcka betänkligheter. Ändringar i företagsbeskattningen föranleda regelmässigt den olägenheten, att upprättandet av affärsmässigt användbara kalkyler, särskilt rörande mera betydande investeringar och planerade industriella omläggningar, försvåras och t. o. m. omöjliggöres. Dessa olägenheter skulle ytterligare accentueras, om övergången till en väsentligt omlagd företagsbeskattning skulle ske enligt de av finansministern uppdragna riktlinjerna.

Företagsbeskattningskommittén hade ännu inte tagit ställning till frågan om de framtida avskrivningsreglernas utformning, då kommittén avlät den skrivelse på vilken proposition nr 17 uppges i huvudsak grunda sig. Under hand hade statsrådet och chefen för finansdepartementet erfarit att »något på kommitténs utredning grundat förslag» över huvud taget icke kunde beräknas vara redovisat i sådan tid att det kunde framläggas för 1954 års riksdag. Statsrådet hemställde då »att kommittén måtte taga under övervägande huruvida några åtgärder av *temporär* (kursiverat här) karaktär borde i anledning härav vidtagas på det skatterättsliga planet, främst beträffande rätten till avskrivning å inventarier».

Detta uppdrag, men endast detta, kan kommittén anses ha slutfört med sin skrivelse av den 29 september 1953.

Frågan om de framtida avskrivningsreglernas utformning har således icke kunnat belysas i ett remissförfarande. Den har ej heller kunnat bearbetas i Kungl. Maj:ts kansli. Varken riksdagen eller dess bevillningsutskott har haft tillfälle att därom uttala någon som helst mening.

Under sådana förhållanden kan det icke betecknas som formalism att med eftertryck hävda det olämpliga i att som motiv för en provisorisk begränsning i en lagfäst rätt anföra tänkta bestämmelser i en förutskickad lagstiftning, till vars definitiva utformning icke ens preliminära förslag föreligga. Principen att den bevillning riksdagen åtager sig gäller för det avsedda statsregleringsåret men inte längre är vederligt inte övergiven, ej heller principen att ett förslag till lag skall av riksdagen prövas sedan det framlagts och inte ett eller annat år dessförinnan.

När företagsbeskattningskommittén i september förra året övervägde huruvida bestämmelserna om begränsningarna i den fria avskrivningsrätten borde förlänas förlängd giltighet eller ej torde den inte ha haft någon större möjlighet att bedöma konjunkturutsikterna för 1954. I den avgörande frågan — den konjunkturpolitiska — föreligger alltså endast det material, som redovisas i propositionen.

Dess ståndpunkt kan anses summerad i påståendet att det »skulle te sig föga konsekvent att lämna avsevärda krediter i form av beskattningsuppskov i ett läge då allmänna kreditrestriktioner uppehållas».

Anledning föreligger inte att i detta sammanhang till granskning upptaga den tämligen onyanserat framförda uppfattningen att den som tillåtes göra avskrivningar därmed skulle ha lämnats en kredit av staten. Detta betraktelsesätt synes förutsätta att en given andel av företagens medel skulle tillhöra staten, oavsett om de framtagits till beskattning eller ej, samt siuta i uppfattningen att alla företag som åtnjuta rätten till fri avskrivning — stora och små — skulle vara att betrakta närmast som ett speciellt slags affärsdrivande statliga verk. Departementschefens formulering må tala för sig själv.

Den som icke godtager som ett lämpligt medel i en ekonomisk politik att den allt fortfarande nödvändiga restriktiviteten på kreditmarknaden givits formen av en ransonering med direkta och kvantitativa ingripanden från myndigheternas sida som bakgrund utan rekommenderar allmänt verkande åtgärder av i egentlig mening penningpolitisk natur i kombination med återhållsamhet också i de offentliga investeringarna har inte skäl att se förslaget till avskrivningsbegränsning i »kreditrestriktionernas» ljus. Erfarenheter från utlandet ge klart vid handen att en restriktiv centralbankspolitik, rörlig ränta och stram statlig utgiftspolitik icke endast onödiggöra särskilda ingrepp mot företagens reserver utan även skapa utrymme för skattelättnader med direkt syfte att befordra snabbt förbättrade förutsättningar för produktionen.

På senare tid gjorda inlägg i debatten om den fria avskrivningsrätten synas på ett övertygande sätt ha visat, att ett företag för att kunna möta även förhållandevis obetydliga försämringar i priser och avsettningsmöjligheter ofrånkomligt måste ha betydande reserver. Detta betyder att om man är beredd att även i praktiken vidhålla den i olika sammanhang och från olika håll framförda tesen att första försvarslinjen mot arbetslöshet går i företagen, så måste man också vara beredd att driva en skattepolitik som inte i accelererad takt förvandlar arbetsplatsernas reserver till löpande statsinkomster. Särskilt måste detta gälla i ett läge där man trots »den väl hävdade högkonjunkturen» inte kan bortse från riskerna för måhända till vissa branscher begränsade men därför inte obetydliga påfrestningar.

Att den internationella konkurrensen hårdnar kan direkt avläsas ur tillgängliga uppgifter om orderstockar och orderingång. I en hårdnande konkurrens ha vi en möjlighet att försvara och förbättra vår ställning. Vi måste fortsätta att rationalisera och effektivisera vår produktiva utrustning. Detta förutsätter oundgängligen investeringar. Någon benägenhet för överinvesteringar kan inte påvisas — under alla förhållanden inte inom den enskilda sektorn. Under dessa förhållanden föreligger inga skäl att genom ingripanden mot reserverna i företagen på ett måhända ödesdigert sätt begränsa möjligheterna för reinvesteringar och behövliga nyinvesteringar. Vad det gäller är till slut att bästa tänkbara möjligheter måste stå till arbetslivets förfogande. Det gäller i sista hand de arbetandes säkra och goda inkomst.

Med hänsyn till de tungt vägande invändningar, som i olika sammanhang anförts mot en förlängning av de år 1952 införda begränsningarna av av-

skrivningsrätten, framstår det som särskilt anmärkningsvärt, att det föreliggande förslaget icke blott innebär förlängning av denna skatteskörpande lagstiftning utan en icke oväsentlig ytterligare skatteskörpning. Finansministern vitsordar, att så är fallet, men avvisar anmärkningen med en synpunkt, vars verkliga innebörd synes vara, att han icke anser den 1952 i strid mot statsmakternas tidigare utfästelser införda »tillfälliga» skatteskörpningen ha varit tillräckligt hård. Med ett dylikt resonemang kan man försvara mycket långt gående skatteskörpningar. Man bör dock rimligen kunna begära, att någon gräns sättes för skatteanspråken och att åtminstone icke någon *ytterligare* skatteskörpning genomdrives i nuvarande läge, vilket enligt vad finansministern själv vitsordar karakteriseras av *ökad* stabilitet. I enlighet härmed synes den ändringen i förslaget under alla förhållanden böra vidtagas, att begränsningen av avdragsrätten liksom hittills icke kommer att avse andra inventarier än sådana, som anskaffats under de två senaste beskattningsåren, och att alltså anskaffningar under beskattningsåret 1952 fritt få avskrivas, liksom de, vilka skett tidigare.

Beträffande inskränkningen i avdragsrätten för avsättning till pensionsstiftelse anför finansministern, att kritik riktats mot de nuvarande begränsande reglerna såsom i viss mån otillräckliga från de synpunkter, som föranlett deras uppställande. Eftersom inga upplysningar lämnas om varpå kritiken skulle stödja sig, förefaller finansministerns åberopande av denna kritik föga övertygande. Den omständigheten, att frågan om pensionsstiftelserna, på sätt han ytterligare framhåller, omprövas av företagsbeskattningskommittén, synes med större skäl kunna åberopas för bibehållande tills vidare av de permanenta beskattningsbestämmelserna än för en förlängning av en »tillfällig» lagstiftning. Det finnes under nuvarande förhållanden, då pensionstanken alltmer tränger igenom, alls ingen anledning förhindra företagen att, i den mån rörelsens lönsamhet det medger, säkerställa infriandet av pensionsutfästelser i sådan utsträckning, att kostnader för detta ändamål under inträffande lågkonjunktur skulle kunna nedbringas.

Vad slutligen angår de begränsade möjligheter den permanenta lagstiftningen bereder företagen att verkställa avdrag för avsättningar till investeringsfonder är det, på sätt arbetsmarknadsstyrelsen framhåller, utan tveivel önskvärt, att den investeringsreserv inom näringslivets privata sektor, som investeringsfonderna utgöra, bibehålles och förstärkes.

Under åberopande av det ovan anförda hemställa vi,

att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 17, eller, därest detta yrkande icke skulle bifallas,

att riksdagen vid behandling av nämnda proposition för sin del måtte besluta, att 2 §, 3 § och 6 § förordningen om begränsning av rätten till fri avskrivning å maskiner och andra inventarier vid 1955 års inkomsttaxering, m. m. skola erhålla nedan angivna lydelse:

2 §.

Under beskattningsåret 1954 må avdrag för värdeminskning å inventarier, som anskaffats under beskattningsåren 1953 eller 1954, åtnjutas med högst tjugu procent för år räknat av inventariernas anskaffningsvärde.

Föreligger beträffande inventarier, anskaffade under beskattningsåret 1953, sådant fall, att avdrag — — — enligt denna förordning.

Vad i första — — — anskaffats.

Har skattskyldig under beskattningsåret 1953 icke tillgodofört sig — — — beskattningsåret 1954.

3 §.

Har skattskyldig — — — före ingången av beskattningsåret 1953, eller har — — — skattepliktiga intäkten.

Åtnjuter skattskyldig — — — under beskattningsåret.

Om skattskyldig — — — anskaffningskostnaden.

6 §.

Ådagalägger skattskyldig, att värdet å inventarier, som anskaffats under beskattningsåren 1953 eller 1954, nedgått — — — större avdrag.

Ha inventarier, som anskaffats under beskattningsåren 1953 eller 1954, avyttrats — — — tillämpning.

Stockholm den 27 januari 1954.

K. G. Ewerlöf.

Ebon Andersson.

Carl Eskilsson.

Nils Herlitz.

Gustaf Velander.

Ernst Wehtje.